

АНОТАЦИИ КЪМ НАУЧНИТЕ ТРУДОВЕ НА НА ДОЦ. Д-Р ТАНЯ ВИКТОРОВА БУРДЕВА

за участие в конкурс за заемане на академичната длъжност „професор“
по област на висше образование **1. Педагогически науки,**
професионално направление **1.3. Педагогика на обучението по ...**
(Методика на обучението по музика)

МОНОГРАФИИ

***Бурдева, Т. Методика на музикалното възпитание в предучилищна
възраст, Екзакт 93, 2012, 2019, 125 с. ISBN 978-619-236-066-5***

Книгата е посветена на методиката на провеждане на музикалните дейности в предучилищна възраст и педагогическите технологии за активизиране на музикалните способности. С предучилищното музикално възпитание пред детето се открехва вратата, водеща към огромния, необятен, разностранен и прекрасен свят на музиката.

Ако в жизнения опит на детето от предучилищна възраст се включи разбирането за това, колко различна може да бъде музиката, в една по-късна възраст то ще може да си изработи критерии за красиво и грозно, художествено и антихудожествено, оригинално и банално, стойностно и преходно. Светът на музикалното изкуство далеч не се заключава в музиката, която звучи като фон в ежедневието – по медиите или в интернет пространството. Заниманията по музика в предучилищна възраст имат за цел да разкрият онези страни на музиката, които извън процеса на обучение биха останали тайна за децата. Така подрастващите ще имат избор – знаейки, че съществуват различни видове музика, те ще могат да си изработят умение за самостоятелно ориентиране в изключително разнообразната музикална среда, която ни заобикаля.

Масовото музикално възпитание има за цел да възпитава естетическо отношение към музиката, да насочва развитието на музикалните потребности и вкусове, да разширява и обогатява уменията за задълбочено разбиране на произведенията на музикалното изкуство.

Емоционалната култура и въздействието на музикалното изкуство имат голямо значение за формирането на личността. Това значение нараства още повече сега, когато при неограничените възможности за общуване се създава поле за експанзия на много и най-различни културни стереотипи.

Естетическият вкус е обществен феномен, поради което подлежи на възпитаване и усъвършенстване. Важна роля има качеството на естетическата информация от ранна детска възраст, както и контактът с художествените ценности. Формирането на естетически вкус е сложен процес, върху който влияят фактори от различно естество: идеали, жизнени интереси, художествено образование, интелигентност, социална среда, мода, масова култура, традиции, религия и др. Вкусът се възпитава – в това са единни много автори. В условията на съвременното информационно общество, при липса на ограничения за културен обмен, личността на подрастващите се нуждае от ценностна ориентация, от умения за критично и творческо мислене.

Вокалното изпълнение е тази музикална дейност, чрез която главно се осъществява музикалното възпитание в предучилищна възраст. В книгата подробно са разгледани: задачите на вокалното обучение, значението на песенния репертоар, началното формиране на певчески навици, причините за неточно интониране и методите за тяхното отстраняване. Акцентът в тази част на книгата е върху спецификата на певческата дейност в предучилищна възраст. Разглежда се значението на игровата мотивация и приложението на игрови похвати с нагледно-действен и емоционален характер. Съществено място е отделено на методиката на заучаване на песен, като са диференцирани етапите на методическата последователност. Посочени са форми на работа за преодоляване на интонационни и метроритмични неточности в процеса на заучаване и затвърждаване на песен.

Изпълнението на музика в предучилищна възраст включва освен вокалната дейност още и свирене с детски музикални инструменти. Значението на детските музикални инструменти се изразява в техния многостранен ефект

върху музикално-естетическото развитие на децата. Предложена е класификация на детските музикални инструменти според начина на звукоизвличане. Разработена е методиката на заучаване на съпровод към песни и инструментални пиеси, както и методиката за пресъздаване на „звукови картини“.

Следващата част от монографията разглежда другата основна музикална дейност – възприемане на музика, като е поставен акцент върху методиката на слушане на инструментална музика и по-специално програмни инструментални пиеси от типа обобщена програмност. Разработена е педагогическа технология за слушане на музика, основаваща се на дидактични задачи, насочени към диференцирано възприемане на музикално-изразните средства.

То цели разбиране на логиката в изграждането на музикално-художествения образ, като пряко зависи от нивото на развитие на музикалния слух. На практика диференцираното възприемане на музикалния поток се осъществява посредством извършването на разнообразни, но достъпни аналитични действия от децата при слушане на музика. По този начин се реализира преходът от нагледно-образното към словесно-логическото мислене.

Застъпена е тезата, че разбирането на художественото съдържание дори на най-леката детска пиеса, се основава именно на абстрактно-логическото мислене, въз основа на което се осъществяват достъпни аналитични действия. Характеристиката на музикално-изразните средства в творбата (темпо, динамика, щрихи, тембър) се осъществява от гледна точка на значението им за пресъздаване на конкретния музикален образ.

Разгледана е още една характерна за предучилищната възраст дейност – движения с музика. Посредством двигателното моделиране, което опосредява образното мислене, се откриват възможности за осъзнаване на музикално-художествения образ и изразително-смисловото значение на музикално-изразните средства. Разработена е методиката на изучаване на сюжетни и несюжетни музикални игри, танци и двигателни упражнения.

Последната част на книгата разглежда въпроса за детското музикално творчество. Музикално-творческите и импровизационни дейности са неразделна част от музикалното възпитание на децата в предучилищна възраст. Застъпена е тезата за необходимостта от развитие на музикално-творчески умения във всички форми на музикална дейност - учителят трябва да стимулира децата към творчество при всички дейности в

музикалните занимания, като поставя творчески задачи при участието им както в изпълнителските дейности, така и при възприемане на музика.

При разглеждането на всяка една музикална дейност са посочени педагогическите технологии за развитие на музикалните способности – ладов и метроритмичен усет.

Всички методически концепции са подкрепени с конкретни примери от музикално-педагогическата практика.

Бурдева, Т. Играта драматизация в обучението по музика в предучилищна възраст, FastPrintBooks, 2019, 139 с., ISBN 978-619-236-157-0

ТАНЯ БУРАЕВА

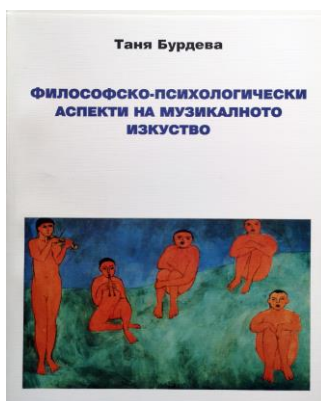
ИГРАТА ДРАМАТИЗАЦИЯ
В ОБУЧЕНИЕТО ПО МУЗИКА В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Настоящият труд разглежда възможностите за приложение на игровите компоненти на играта драматизация в музикалното възпитание на децата от предучилищна възраст за активизиране на музикалното възприятие. Емоционалните преживявания доминират в мотивационната сфера на децата. Затова резултатни са онези педагогически технологии, чрез които се формира емпатийна способност за съпреживяване на музикалната образност, за проникване в художественото съдържание посредством емоционалната идентификация. Включването на игровите компоненти на играта-драматизация (образна реч, изразителни движения, съчетани в действие и др.) в заниманията по музика, я превръща в резултатно средство за активизиране на музикалното възприятие. Реализация на тази идея са предложените игрови педагогически форми с компоненти на играта драматизация: игрови упражнения, насочени към двигателна илюстрация на музиката по мотиви от поетичния текст на песни и програмното съдържание на инструментални пиеси. Специално място е отредено и на значението на играта драматизация като средство за диференцирано възприемане на музикалноизразните средства (метроритъм, темпо,

динамика). За диференцирано възприемане на елементите на музикалната реч като съставни единици с определено значение в системата от музикалноизразни средства е необходима сетивноконкретна опора. В предучилищна възраст такава роля успешно могат да изпълняват разнообразните игрови компоненти на играта драматизация. Играта драматизация се разглежда още и като възможност за създаване на психична готовност за участие на децата в музикалните дейности. Втората половина на книгата оформя практическата рамка на методиката за приложение на игровите компоненти на играта драматизация в обучението по музика. Поместени са примерни ситуации, в които присъстват компоненти от играта драматизация: пластични илюстрации на текста с движения, изразително слово, двигателни импровизации, сюжетно-образни движения, реквизит – кукли, играчки, маски и др. Ситуациите са диференцирани по възрастови групи: по седем примерни ситуации съответно за 1. гр., 2. гр., 3. гр., 4. гр.

Бурдева, Т. Философско-психологически аспекти на музикалното изкуство, 2000, 117 с. ISBN 954-8824-29-9 (Публикувана книга на базата на защитен дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен "доктор")

Разбирането на произведенията на музикалното изкуство е процес, който протича в широките параметри на сетивни, емоционални и мисловни процеси. Истинската духовна наслада от музиката, като най абстрактното изкуство, изисква навлизане в по-дълбоките пластове на художествената творба, намиращи се отвъд сетивната непосредственост. Това определя подхода в монографията към въпроса за разбирането на музикалното изкуство от по-различен ъгъл, включвайки го в във философско-психологическия контекст на понятието „разбиране“. Феноменът „разбиране“ има своето широкообхватно измерение в различните

философски аспекти на проблема за осмисляне на действителността въобще и по-тесен смисъл във всяка една конкретна област на познанието, в това число и на художественото познание. В книгата се представят теории, виждания и понятия, които имат отношение към разбирането, за да се намерят и интерпретират допирните точки между общовалидните постулати на разбирането и разбирането на произведенията на музикалното изкуство. В първата половина на книгата разбирането се разглежда в онтологичен, гносеологичен, семантичен, семиотически аспекти; търсят се връзките между разбиране и интуиция, разбиране и емпатия и др. Представят се вижданията на известни мислители като А. Уайтхед, Х. Гадамер, М. Хайдегер, Р. Рорти, К. Г. Юнг, А. Лосев, П. Файерабенд, А. Бергсон и др. в контекста на философското значение на изкуството и естетическото преживяване като преживяване от „същностен вид“. Разглеждат се понятията художествен смисъл, музикален смисъл, художествена логика, музикална логика, интерпретация, кодиране и декодиране на музикална информация, художествена емпатия и др. Във втората половина на книгата се разглежда проблемът за разбирането и херменевтиката: философската херменевтика като теория на разбирането; херменевтиката като теория на интерпретацията; разбирането като универсално понятие в светлината на общата херменевтика; херменевтичният кръг като принцип на интерпретацията (Ф. Шлайермахер, В. Дилтай, П. Рикъор и др.). Херменевтичният подход към проблемите на разбирането дава основание за съединяване на специфичния акт на разбирането на музика с общата теория на разбирането. Направен е паралел между херменевтичните концепции за граматическо и психологическо тълкуване, интуитивно-креативни методи и сравнителен метод, херменевтичен кръг, предразбиране, от една страна и разбирането на произведенията на изкуството, от друга страна. Дадени са примери с музикални творби: увертюрата „Кориолан“ от Л. В. Бетховен, Емпromptю опус 90 в ми бемол мажор от Ф. Шуберт, „Недовършена симфония“ от Ф. Шуберт, „Приспивна песен“ из „Лирични пиеси“ от Е. Григ, „Тържествена увертюра 1812“ от П. И. Чайковски и др. В книгата се застъпва идеята, че разбирането на произведенията на музикалното изкуство изисква да се хвърлят мостове над границите на смисловите светове на изкуството, психологията, философията. Подходът на диалог между дисциплините, който е предмет на изложението би могъл да допринесе за осветляване на процеса на разбиране на музиката.

НАУЧНИ СТАТИИ

Бурдева, Т. МУЗИКАЛНОТО ВЪЗПРИЯТИЕ В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ И ЕМПАТИЯТА, в списание ПЕДАГОГИКА, Предучилищно и начално образование, научно списание – година LXXXVIII, 2016 , книжка 8, стр. 1091-1099, WWW.azbuki.bg ISSN 0861-3982

Статията разглежда възможностите за приложение на играта-драматизация в музикалното възпитание на децата от предучилищна възраст за развитие на способностите за емпатия. Музиката, като носител преди всичко на емоционална информация и изкуство, чийто предмет е богатият свят на човешките отношения, на субективното преживяване на действителността, развива емоционалната сфера на детската личност. Когато интерпретационният процес при възприемане на музика включва педагогически технологии с елементи на играта драматизация, се постига по-задълбочено разбиране на произведенията на музикалното изкуство, формира се емпатийна способност за вживяване в художествения образ. Емоционалната идентификация с персонажите на художественото произведение, „пренасянето” в света на художествения образ, преживяването на емоциите, отразени в музикалните творби са едни от механизмите в развитието на емпатийния процес.

Бурдева, Т. ДЕЦАТА, МУЗИКАТА, ПРИКАЗКИТЕ, в сб. „20 години педагогически факултет – ПУ „Паисий Хилендарски” – „Култура и образование - перспективи”, част II – Художественотворческо развитие, УИ „Паисий Хилендарски”, 2004, стр. 59-62

В тази статия са разгледани някои характерни особености на музикалните композиции, подходящи за деца. Това е въведение в педагогическите технологии, насочени към активиране на музикалното възприятие. Внимателният, естетически издържаният подбор на произведения за слушане би позволил на децата от предучилищна възраст да натрупат музикалноестетически опит и да изградят еталони за оценка. Особено подходящи за възприемане, съобразно психофизиологическите особености на децата от тази възраст са инструментални пиеси от типа обобщена програмност. Програмата е един вид стимул както за творческата фантазия на композитора, така и за активизиране на музикалното възприятие на слушателя, чието внимание се насочва и конкретизира спрямо определено съдържание. Като примери са посочени няколко инструментални миниатюри със звукоизобразителен характер, чиито музикални образи се изграждат върху кратко програмно заглавие и сюжет по мотиви от известни приказки. Инструментални творби, свързани именно с определени приказни образи и театрализирането на съответните приказни сюжети са особено сполучливо средство за оптимизиране на дейността „слушане на музика“. Паралелът между музикални творби и приказки е съвсем естествен и поради това, че в предучилищна възраст естетическите преживявания са неотделни от нравствените.

Бурдева, Т. ЗА ГОТОВНОСТТА НА НАЧАЛНИТЕ УЧИТЕЛИ ДА ПРЕПОДАВАТ МУЗИКА, Trakia Journal of Sciences. Scientific Serial – Тракийски университет - Ст. Загора - Series Social Sciences, 2005 ; стр. 4-7, ISSN 1312-1723

Статията представя в обобщен вид резултатите от проучване на професионалната готовност на началните учители да преподават музика. Основна цел на изследването е да се определи равнището на музикално-педагогическите знания и умения на началните учители, преподаващи освен всички други дисциплини и музика. Проверката на музикално-педагогическата готовност е конкретизирана в две насоки: първата е свързана със слушателските и изпълнителските умения на учителите, а втората с – методическите им знания и умения да ръководят музикалните дейности на учениците. Посредством осъществени тестове, анкети и интервюта е получена богата информация относно: знанията в областта на музикалната история; знанията относно същността на музикално-изразните средства; уменията за диференциране на елементите на музикалната изразност; уменията за структурен анализ, за определяне на музикалната форма и съставлящите я елементи; инструментално-изпълнителските и певческо-изпълнителските умения; уменията да се формира у учениците емоционална отзивчивост при слушане на музика и способност за съпреживяване на музикалния образ; уменията да увеличат децата в изразително, художествено-емоционално изпълнение на песните, да създават у учениците правилни певчески навици; уменията да създават интерес у децата към музикално-творческа дейност.

Бурдева, Т. ЗА РОЛЯТА НА НАГЛАСАТА ПРИ ВЪЗПРИЕМАНЕ НА МУЗИКА ОТ ДЕЦА, в сб. „Музикално-образователни стратегии и практика в предучилищна, училищна и извънучилищна среда”, София, Авангард прима, 2006, с. 53-57 ISBN-10: 954-323-167-2; ISBN-13: 978-954-323-167-6

Насочването на познавателните процеси към конкретната музикална творба е тясно свързано със свойствата на вниманието – обем, разпределеност, подвижност, устойчивост – които в предучилищна възраст все още не са добре развити. От ролята на последните в процеса на разбиране на музикалната творба, както и от преобладаването на неволево внимание у децата, възниква нуждата от специални педагогически въздействия за формиране на психична готовност, от която зависят така необходимите в процеса на осъществяване на музикалната дейност прояви на съсредоточеност. Участието на децата в музикални дейности трябва да се предшества от похвати за създаване на нагласа, които да осигурят устойчивия, последователен и целенасочен характер на музикалните действия. С изпреварващата функция на нагласата започва формирането на умение музиката да се слуша с разбиране. Статията предлага една работеща педагогическа технология с конкретни предложения за постигане на психична готовност за слушане на музика. Разгледаните практически възможности за създаване на нагласа повишават процесуалната и целева мотивация на музикалните дейности, а оттам и тяхната резултатност.

Бурдева, Т. СЪВРЕМЕННИ ИЗМЕРЕНИЯ НА ЕДНО ИЗСЛЕДВАНЕ НА МУЗИКАЛНИТЕ ИНТЕРЕСИ НА УЧЕНИЦИТЕ, в Годишник, том IV „Национални култури и европейска идентичност”, ЮЗУ „Неофит Рилски“, Факултет по изкуствата Благоевград, 2006, с. 165-166, ISBN-10: 954-680-428-2; ISBN-13: 978-954-680-428-0

Глобализационните процеси в нашата страна създават сложна мрежа от комуникации, в която експанзират различни културни стереотипи. Затова изработването на умение за ориентация и подбор, формирането на музикално-естетически вкус са най-важните задачи на обучението по музика в Средното училище. Предмет на статията са част от резултатите от анкетно проучване на музикалните интереси на учениците от първи до осми клас. Проучването е осъществено по проект “Влияние на съвременната интонационна среда върху музикалните интереси на учениците от начален и прогимназиален етап на СОУ”. То хвърля светлина върху ролята на обучението по музика в училище за формирането на музикалните вкусове на младото поколение. Изследването показва кои фактори оказват най-голямо влияние върху формирането на музикалните интереси и какво е мястото на училищното обучение по музика в сравнение със семейството и медиите.

Бурдева, Т. ОБУЧЕНИЕТО ПО МУЗИКА В ОБЩООБРАЗОВАТЕЛНОТО УЧИЛИЩЕ И РОЛЯТА МУ ВЪВ ФОРМИРАНЕТО НА МУЗИКАЛНИТЕ ИНТЕРЕСИ НА МЛАДОТО ПОКОЛЕНИЕ; сб. Международна конференция по

случай 45г. Съюз на учените – Стара Загора, „Науката в условията на глобализацията през XXI век“, издател: Съюз на учените – Стара Загора, 2006, с. 225-232, ISBN 954-9

В статията са изложени резултати от изследване, осъществено по проект “Влияние на съвременната интонационна среда върху музикалните интереси на учениците от начален и прогимназиален етап на СОУ”. Изследването показва ролята на училището за формирането на музикалните интереси. Представен е сравнителен анализ на отговорите от анкетно проучване с ученици от шести клас на СОУ. Резултатите са показателни за негативните последици от тенденцията за намаляване на хорариума по музика в СОУ. В българското образование има много положителни традиции, свързани с художественото възпитание и в частност с музикалното. Огромен е натискът на извънучилищната музикална среда върху вкусовете на учениците. Насилие и агресивност доминират в медийното пространство чрез филми, музика, видеоклипове, електронни игри и др., влияейки пряко и косвено върху съзнанието, ценностната система на младото поколение. С намаляването на хорариума все повече падат бариерите пред възможностите на училището да влияе върху развитието на музикално-естетическите потребности и вкусове. Изследването показва мястото на училището като формиращ фактор в сравнение с другите фактори – медии, семейство.

Бурдева, Т. ЗА МУЗИКАЛНО-ЕСТЕТИЧЕСКИЯ ВКУС НА УЧЕНИЦИТЕ, в сб. Конференция с международно участие „Присъединяването на България към Европейския съюз – предизвикателства, проблеми, перспективи”, том 1, 2006, 224-228, ISBN-10: 954-9370-42-9; ISBN-13: 978-954-9370-42-3

Статията разглежда музикалните интереси на учениците от първи до осми клас на общообразователното училище и факторите, които влияят върху музикалноестетическите им вкусове. Повод за проучването е намаляването на хорариума по музика от два часа на час и половина. Статията е продължение на предишни наши публикации по един по-обширен проект, посветен на този проблем –

„Влияние на съвременната интонационна среда върху музикалните интереси на учениците от начален и прогимназиален етап на СОУ”. Проведеното анкетно изследване разкрива една тенденция сред младото поколение за принижаване на музикалните вкусове. Статията акцентира върху отговорите от друга част на въпросите от анкетната карта, които допълват картината от предишните ни изследвания по темата. Часовете по музика предлагат алтернатива на антихудожествената музикална среда, която ни заобикаля. Единствено училищното обучение все още може да влияе върху вкуса на учениците чрез разширяване на естетическия им опит с високо художествени произведения от областта на музикалното изкуство. С намаляването на хорариума почти се отнема възможността на училището да влияе върху формирането на музикалните вкусове на учениците.

Бурдева, Т. СПЕЦИФИКА НА МУЗИКАЛНИТЕ ДЕЙНОСТИ В ПОДГОТВИТЕЛНАТА ГРУПА НА ДЕТСКАТА ГРАДИНА, в сб. „Научни трудове на Съюза на учените в България – Пловдив” – серия „Б”. Естествени и хуманитарни науки, том VIII, 2007, с. 230-233, ISSN 1311-9192

Подготовката на децата за училище изисква създаване на начални способности за ориентиране в богатия свят на музиката. Статията разглежда особеностите на музикалните дейности, характерни за 6-7 годишните деца. Предмет на изложението са някои акценти в обучението по музика като част от цялостната концепция за учебно-възпитателния процес в подготвителна група. Разгледани са онези характеристики в музикалното възпитание на 6-7 годишните деца, които му придават облика именно на подготовка за училище: специфика на музикалния репертоар; моделиращи действия, чрез които се реализират музикално-аналитичните задачи за осъзнаване на смисловото значение на музикално-изразните средства; нагледно-действени начини за активизиране на музикалното възприятие и др. Предложените технологии са ориентирани към активизиране на познавателните възможности на децата. Дидактическият апарат (въпроси, задачи, упражнения, наблюдения, илюстрации и др.) провокира емоционалната и интелектуалната активност на децата и се реализира чрез многообразието на познавателните игрови ситуации. Разгледаните педагогически технологии изхождат именно от специфичните психологически характеристики на 6-7 годишните деца – бъдещи първокласници, за които ученето трябва да носи същото удоволствие, както и играта.

Бурдева, Т. СРАВНИТЕЛЕН АНАЛИЗ НА УЧЕБНИЦИ ПО МУЗИКА ЗА ПЕТИ КЛАС, ИЗДАДЕНИ ПРЕЗ 2006 ГОДИНА, в сб. Съвременната интонационна среда и музикалните интереси на учениците, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2007, с. 30-46 ISBN 978-954-423-412-6

Съвременните изисквания към учебника по музика предполагат изграждането му върху определени дидактични принципи, така че последователно и достъпно да бъдат изложени основите на дисциплината съобразно с учебната програма. Учебникът трябва да притежава функцията на динамично дидактическо работно средство, органично включено в процеса на музикално възпитание, за подпомагане на цялостното

музикално-естетическо развитие на учениците При анализа на учебниците се взема пред вид важното обстоятелство, че пети клас е началото на нов възрастов период, когато основна дейност е учебната, която значително се променя в сравнение с началната училищна възраст по своята мотивация и ценностен смисъл. Качествено новото равнище на умствена дейност в тази възраст налага принципното изискване всяко учебно пособие за пети клас да предоставя възможност за активно участие на учениците в обучението, тъй като преобладаваща форма на мислене вече е словесно-логическата. В статията е направен сравнителен анализ на дидактическата технология за активизиране на познавателните възможности на учениците и за усвояване на понятията за лад, музикална форма, неравноделни метруми и размери, нотно писмо, музикално-изразни средства и др.

Бурдева, Т. РАЗВИТИЕ НА МУЗИКАЛНИТЕ СПОСОБНОСТИ В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ, в сб. Научни трудове на Съюза на учените - Пловдив, Серия Б. Естествени и хуманитарни науки, том XIII, 2011, стр. 138-142 , ISSN 1311-9192

В статията се разглеждат специфични педагогически технологии за развитие на музикалните способности на децата от предучилищна възраст. Една от задачите на музикалното възпитание е насочена към диагностиката и развитието на музикалния слух. Посочени са ефективни педагогически технологии за развитието на метроритмичния усет, чиято цел е да се създадат слухово-зрително-двигателни представи за основните форми на деление и групиране на тоновете трайности и за двете основни метрични форми. На основата на тези представи, изградени в предучилищна възраст, се подготвя последващото осъзнаване в училище на метрума, както и запознаването в началното училище с различните размери, тоновете трайности и нотните стойности. Разглеждат се и достъпни дидактически технологии, създаващи зрителен образ на мелодията и активизиращи музикално-слуховите представи. Описаните педагогически технологии осигуряват приемственост в развитието на музикалните способности между детската градина и началното училище.

Бурдева, Т. МУЗИКОТЕРАПИЯТА И ПСИХИЧНОТО БЛАГОПОЛУЧИЕ НА ХОРАТА ОТ ТРЕТАТА ВЪЗРАСТ, в сб. "Благополучието", Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2011, стр. 38-42, ISBN 978-954-423-749-3

Музикотерапията има за цел да допринесе за психичното благополучие на хора със специални потребности, както и на хора от третата възраст, да подпомогне и насърчи общуването, когнитивната активност, изразяването и др. Известно е и едно по-широкообхватно определение: музикотерапията е метод за подпомагане на хора от всички възрасти, имащи проблеми от психически или емоционален характер. Човешкият мозък притежава забележителната способност да променя своята реакция в зависимост от външните стимули. При изследвания чрез ядрено-магнитен резонанс на мозъка на деца, занимаващи се активно със свирене на музикален инструмент, е доказано, че мозъкът им претърпява структурни промени. Това въздействие е доказано дори и само след петнадесет месеца музикално обучение. Музикотерапията може да бъде рецептивна (чрез слушане на музика) или активна (чрез хорово пеене или свирене на музикални инструменти). Този метод може да се прилага както индивидуално, така и

групово. При възрастни хора чрез музикотерапия могат да бъдат постигнати следните цели: намаляване на социалната изолация, понижаване на чувството на тревожност или на агресивността, облекчаване на болката и на депресията, нарастване на самоуважението, поддържане на умствените способности на максимално възможното равнище на психична активност. Музикотерапията допринася за поддържане или подобряване на психичното благополучие на възрастни хора, претърпели инсулт, както и на хора, страдащи от някои форми на деменция. Чрез прилагане на тази комплементарна терапия се постига разширяване на социалните контакти, намаляване на депресивните синдроми, подобряване на говора и други. При страдащите от деменция, чрез музикотерапия се постигат следните резултати: болните придобиват чувство, че контролират живота си, подобрява се паметта им, наблюдават се позитивни промени в настроението, намалява се чувството им на дискомфорт или болка, създават се възможности за общуване с останалите, укрепва чувството им за идентичност. Музикотерапията спада към комплементарните и алтернативни методи за лечение, които съпътстват традиционната медицина. Огромният интерес към музикотерапията и все по-големият брой на научните изследвания, посветени на нея, доведоха до нейното посевместно прилагане в болниците и социалните институции.

Бурдева, Т. МУЗИКАЛНО-ТВОРЧЕСКИТЕ ЗАДАЧИ В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ КАТО СРЕДСТВО ЗА РАЗВИТИЕ НА ТВОРЧЕСКОТО ВЪОБРАЖЕНИЕ, Social competences, creativity and wellbeing, Proceedings of the interdisciplinary symposium held from June 3-rd to 5-th, Plovdiv, 2015, pp. 204-207, ISBN 978-619-202-023-1

Музикалнотворческите дейности са неразделна част от музикалното възпитание на децата в предучилищна възраст. Те имат възпитателно значение и съдействат за развиване на творческата активност на децата, за повишаване на интереса им към музикалното изкуство и за стимулиране на музикалните им способности. Продуктите от задачите с творчески и импровизационен характер са резултат от обединяването на интонационни и метроритмични последования, съхранени в паметта като еталони, в нови съчетания и комбинации посредством въображението. Детското музикално творчество се проявява при произволното ползване на музикално-слухови представи, формирани в съзнанието като резултат от усвоения музикален репертоар, разнообразен в интонационно, метроритмично и емоционалнообразно отношение. Статията разглежда система от задачи, които стимулират креативните способности на децата при участието им както в изпълнителските дейности, така и при възприемане на музика.

Бурдева, Т. ИГРАТА-ДРАМАТИЗАЦИЯ КАТО СРЕДСТВО ЗА МУЗИКАЛНО И НРАВСТВЕНО ВЪЗПИТАНИЕ В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ, в сб. „Образование, развитие, изкуство”, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски”, 2015, стр. 27-35, ISBN 978-619-202-077-4

Статията разглежда възможностите за приложение на играта-драматизация в музикалното възпитание на децата от предучилищна възраст за активизиране на музикалното възприятие. Играта-драматизация е най-прекият път за възприемане и разбиране на литературните образи, поради което съществува дългогодишна традиция в предучилищното възпитание за използването ѝ като форма и метод за възпитание и обучение. Образната реч, изразителната интонация,

артистичните движения са същевременно и резултатно средство за активизиране на музикалното възприятие. Игровите компоненти на играта-драматизация могат да бъдат както начин за действено изразяване на съдържанието на литературни творби, така и начин за по-детайлно възприемане на произведенията на музикалното изкуство. Когато интерпретационният процес при възприемане на музика включва педагогически технологии с елементи на играта-драматизация, се постига по-задълбочено разбиране на музикалните образи.

Бурдева, Т. ВОКАЛНОТО ОБУЧЕНИЕ НА ДЕЦАТА ОТ ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ, International journal – Institute of Manajment, KNOWLEDGE – Scientific Papers, Vol. 13.2, The power of knowledge, IJK, V. 13. 2, pp 1-421, Skopje, 2016, (Global impact and Qualiyy Factor 1.023 (2015), 2016, стр. 381-385, ISSN 1857 – 92 Албания

Певческата дейност е най-прекия път за деца от предучилищна възраст за навлизане в света на музиката. Целта на изследването е да разкрие спецификата на вокалното обучение в предучилищна възраст и неговото значение за естетическото възпитание на децата. Усвояването от децата на спецификата на музикалния език изисква той да се преведе на разбираем за тях език, като се използват допълнителни средства за въздействие. Движенията, илюстриращи текста на песните, са първите най-достъпни „преводи“, чрез които се декодира музикалната информация, а използването на театрални етюди е един вид „превод“ в друга знакова система, представляваща сетивно-конкретна опора за децата при преживяването на музикалния образ. Изразителността на физическото действие насочва децата към изразителния характер на текста на песента, а оттам и към изразителността на мелодията, която е в органично единство с текста.

Илюстративните движения са едно от специфичните средства за разбиране на музиката. Те са начин за кодиране и декодиране на емоционалното съдържание на песента, насочващ децата към разбирането на изразителната същност на произведенията на музикалното изкуство. Игровите техники, базирани на игровите компоненти на драматизацията, са особено ефективен инструмент, който допринася за художественото развитие на представлението. Използването на игрови техники с визуално и емоционално естество насочва дейността на детето за справяне с дидактическите задачи.

Бурдева, Т. ПЕДАГОГИЧЕСКА ТЕХНОЛОГИЯ ЗА СЛУШАНЕ НА МУЗИКА ОТ УЧЕНИЦИ В НАЧАЛНОТО УЧИЛИЩЕ, KNOWLEDGE International Journal – Institute of Management, Scientific Papers, Vol. 14.2, IJK, V. 14. 2, 432-859, Skopje, 2016, (Global impact and Qualiyy Factor 1.023, 2016, pp. 850-855, ISSN 1857 – 92

Задълбоченото възприемане на музика в начална училищна възраст подготвя личността за музикално-естетически възприятия в нейното по-нататъшно развитие, насочва я към емоционално преживяване на съдържанието на музикалните произведения и изграждане на естетически чувства и критерии за оценка. В статията се разглеждат задачите, които стоят пред учителя при възприемане на музика. Коментира се репертоарът, подходящ за слушане на музика от ученици в началното училище. Осмислянето на музикалната творба изисква осъзнаване на логиката на взаимодействие между нейните компоненти. Разбирането на музикалния език е в пряка зависимост от диференцираното възприемане на неговите съставни части. Предложената

педагогическа технология посочва различни дидактични задачи, насочени към диференцирано възприемане на отделните компоненти на музикалния език.

Бурдева, Т. КОМПЕТЕНТНОСТЕН МОДЕЛ ЗА МЕТОДИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО НА МУЗИКАЛНО-ТВОРЧЕСКИТЕ ДЕЙНОСТИ, KNOWLEDGE International Journal - Institute of Management – Scientific Papers, Vol. 15.3, Knowledge in practice, IJK, V. 15. 3, pp 925-1553, Skopje, 2016, (Global impact and Quality Factor 1.023, 2016 , pp. 1375-1378, ISSN 1857 – 92

Музикалното възпитание на учениците се осъществява чрез трите музикални дейности: изпълнение на музика, възприемане на музика и съчиняване на музика. Музикалнотворческите дейности са неразделна част от музикалното възпитание на децата в начална училищна възраст. Присъствието им в музикално-педагогическата практика е преди всичко с възпитателна и развиваща цел. Детските музикални импровизации са мощен стимул за развитието на музикалните способности. Музикалнотворческите задачи в обучението по музика повишават интереса към музикалното изкуство. Детските музикални импровизации съдействат за освобождаване на творческите импулси на личността и активизират художествено-образното мислене и въображението. Задачите, които стоят пред учителя в началното училище при ръководството на дейността „съчиняване на музика“ са: формиране на интерес и желание за музикално-творчески изяви; развитие на музикално-творчески умения във всички форми на музикалната дейност; стимулиране на индивидуалното, оригиналното в творческите изяви на учениците. В статията се разглеждат някои педагогически технологии, насочени към формиране на практически умения у бъдещите учители да ръководят детските музикални импровизации: 1/ творчески задачи, целящи създаване на умение у самите студенти да импровизират (довършване на мелодия по усет, съчиняване на мелодия по зададени стихове и др.); 2/ съставяне на примерни планове за провеждане на дейността „съчиняване на музика“ в четвърти клас; 3/ преодоляване на бариерата между теоретичните знания и практическите умения в условията на фиктивен урок по музика.

Бурдева, Т. КОМПЕТЕНТНОСТЕН МОДЕЛ ЗА МЕТОДИЧЕСКО РЪКОВОДСТВО НА МУЗИКАЛНО-ИЗПЪЛНИТЕЛСКИТЕ ДЕЙНОСТИ, в „Иновации и компетентности в образованието“, сборник с доклади от интердисциплинарна научна конференция, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2016, стр. 267-273, ISBN 978-619-202-178-8

В статията се разглеждат някои педагогически технологии за преодоляване на бариерата между теоретичните знания и практическите умения, за разчупване на шаблонните начини на поведение при методическото ръководство на музикалните дейности. Практическата реализация на тези технологии има за цел създаване на комуникативни умения у студентите, доколкото педагогическото общуване е основен професионален механизъм на учителската професия. Тази статия е въведение в конкретни педагогически технологии, насочени към формиране на практически умения у бъдещите учители, необходими в преподаването на музика в началното училище. Предмет на изложението е работата със студентите за изграждането на компетентностен модел за методическо ръководство на музикално-изпълнителските дейности (пеене и свирене с детски музикални инструменти). Именно компетентностният подход е този, който противостои на даването на знания наготово и насочва обучението към разбиране на получената информация и умение тя да се прилага. Така осъщественият модел на музикално-педагогически тренинг дава възможност на студентите да се докоснат до някои от многостранните връзки на теорията с практиката.

Бурдева, Т. ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ОПТИМИЗИРАНЕ НА МУЗИКАЛНАТА ДЕЙНОСТ „ВЪЗПРИЕМАНЕ НА МУЗИКА” ЧРЕЗ ПРИЛОЖЕНИЕ НА ИНСТРУМЕНТАЛНИ ПРОГРАМНИ ПИЕСИ В ОБУЧЕНИЕТО ПО МУЗИКА В ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ, в сб. с доклади от интердисциплинарна научна конференция, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски”, 2017, стр. 386-393, ISBN 978-619-202-279-2

Предмет на изложението е експериментално проверената теза, че възприемането на инструментална музика се активизира и задълбочава чрез прилагане на последование от обучаващи задачи, свързани с двигателни импровизации за отразяване на съдържанието на произведенията, използване на детски музикални инструменти и моделиране на музикално-изразните средства в програмни творби. Двигателните импровизации подпомагат диференцираното възприемане на елементите на музикалния език. Друг вид задачи, които активизират и задълбочават музикалното възприятие, са свързани с използването на детските музикални инструменти. Съпроводът с детските музикални инструменти при слушане на инструментални пиеси допринася за осмисляне на музикалните изразни средства. Третият вид задачи, които улесняват възприемането са свързани с моделиране на музикално-изразните средства. Те подпомагат определянето на темпото, на музикалните тембри, на динамиката, на музикалната форма. Разгледаната педагогическа технология допринася за формирането на умение да се слуша с разбиране. Тя е достъпна, приложима и ефективна при деца от предучилищна възраст.

Бурдева, Т. ИНТЕГРАЦИЯ НА МУЗИКАТА С ДРУГИТЕ ИЗКУСТВА КАТО СРЕДСТВО ЗА АКТИВИЗИРАНЕ НА МУЗИКАЛНОТО ВЪЗПРИЯТИЕ, в сб. „Човекът и глобалното общество“, Пловдив, УИ „Паисий Хилендарски“, 2019, стр. 47-56, ISBN 978-619-202-503-8

Разбирането на произведенията на музикалното изкуство зависи в голяма степен от интерпретацията. Усвояването от децата на спецификата на музикалния език изисква той да се преведе на разбираем за тях език, като се използват допълнителни средства за въздействие от областта на другите изкуства – литература, изобразително изкуство и танц. Интегрирането на музиката с други изкуства води до по-дълбоко осмисляне на

музикалните изразни средства. Основание да се търси взаимната връзка между различните изкуства като средство за разбиране на музикално-художествените образи дава и фактът, че предучилищната възраст се характеризира със синкретизъм на дейностите. При използването на произведения от другите изкуства е необходимо да се потърси сходство, близост между тяхното настроение и това на музикалните творби. В статията е предложена методическа система за приложение на творби от други изкуства при заучаване на вокални произведения и възприемане на инструментални пиеси. Творческата инвенция на учителя по музика при включване на произведения от другите изкуства в музикално-педагогическата практика улеснява процеса на интерпретация и го приближава към детското възприятие.

Бурдева, Т. ЕМОЦИОНАЛНОТО ПРЕЖИВЯВАНЕ НА МУЗИКАТА КАТО ФАКТОР ЗА ПРИОБЩАВАНЕ, в сб. от Втора международна научна конференция „Наука, образование и иновации в областта на изкуството“, АМТИИ, Пловдив, 2020 ,стр. 54-61, ISBN 978-954-2963-56-1

Музикалното възпитание играе съществена роля в изграждането на емоционалната сфера на детската личност. Значението на музикалното въздействие при хора със специални потребности се основава върху различни теоретични постановки от областта на психологията, медицината, музикалната психология, специалната педагогика и др. Научният доклад се основава върху тезата, че отношението между музикалното изкуство и приобщаващото образование се базира на възможността, която музикално-художествените образи дават на личността за свободно изразяване и себеизразяване, за формиране на социални емоции като емпатия и съчувствие. Разгледаните в статията приобщаващи педагогически технологии дават възможност на децата със специални образователни потребности да проявят своята спонтанност и непосредственост. Те са средство, което оказва емоционално-позитивиращо въздействие и създава емоционална удовлетвореност. Музиката е надеждно средство за преодоляване на изолираността, за придобиване на комуникативни умения, за премахване на бариерите пред приобщаването.

Бурдева, Т. ТРЕНИНГ ЗА ФОРМИРАНЕ НА РЕЧЕВА КУЛТУРА КАТО КОМПОНЕНТ НА ПЕДАГОГИЧЕСКОТО ОБЩУВАНЕ В РАБОТАТА НА УЧИТЕЛЯ ПО МУЗИКА, в сб. от Втора международна научна конференция „Наука, образование и иновации в областта на изкуството“, АМТИИ, Пловдив, 2019, стр. 94-101, ISBN 978-954-2963-56-1

За да се превърне музикалното възприятие в активен процес, е необходимо то да се подготви с помощта на различни средства, сред които особено място заема системата от езикови значения в осмислянето на музиката. Езикът, речта, имат положителна и стимулираща роля при осмисляне на музикалните възприятия. Разбирането на музиката с помощта на словото се обуславя от асоциативната активност на музикалното

възприятие. Речта на учителя трябва не само да включи аудиторията в процес на съзнателно, творческо усвояване на музикалните образи, но и да бъде своеобразен мост към адекватно преживяване на емоционалното състояние, отразено в съответната музикална творба. Ето защо е нужно културата на речта на учителя по музика да бъде предмет на задълбочена професионална подготовка. В статията са обобщени и изведени някои по-важни аспекти на проблема за ролята на словесно-понятийния апарат и езиковите средства при възприемане на музика. Разкриват се конкретни форми на работа в упражненията по методика на музикалното възпитание, за формиране на практически речеви умения у студентите, като важно средство за активизация на музикалните възприятия на децата при провеждане на дейността „възприемане на музика“. Предложената технология включва методическа система от обучаващи задачи за придобиване на професионално-педагогически тренинг, важна съставна част на който освен наличието на теоретични и методически знания, е речевата култура.

ПОЗНАВАТЕЛНИ КНИЖКИ И УЧЕБНИ ПОМАГАЛА ЗА ПРЕДУЧИЛИЩНА ВЪЗРАСТ

Бурдева, Т., Шоселова, М. Моята приказна пътечка към музиката. Познавателна книжка за 1. възрастова група в детската градина, 2018, „Булвест 2000“, 63 с. ISBN 978-954-18-XXXX-X

Познавателната книжка е част от учебния комплект на образователната система „Моите приказни пътечки“. В нея с подходящи визуално представени познавателни задачи са включени 30 теми от цялостното тематично съдържание по образователно направление Музика: „Пея и показвам“, „Весело хорце“, „Музикално кръгче“, „Да тичаме като кончета“, „Малките джуджета“, „Дядо Коледа пристига“, „Да танцуваме“, „Ние маршируваме“ и др. Познавателните задачи на всяка страница са насочени към постигане на очакваните резултати от обучението по музика в първа група, като стимулират 3-4 годишните деца да пеят с желание песните и да изпълняват музикалните игри. Картинните изображения и познавателните задачи помагат на най-малките да навлязат по забавен и интригуващ начин в света на музиката.

Бурдева, Т., Шоселова, М. Моята приказна пътечка към музиката. Познавателна книжка за 2. възрастова група в детската градина, 2018, „Булвест 2000“, 51с. ISBN 978-954-18-XXXX-X

Познавателната книжка е част от учебния комплект на образователната система „Моите приказни пътечки“. В нея е разработена система от познавателни задачи, която е основа за развитие на музикалните способности на децата от 2. група и е съобразена с очакваните резултати от обучението, определени от Държавния образователен стандарт: разпознаване на класически и български народни инструменти, подражателно свирене с детските музикални инструменти, разграничаване на високи и ниски тонове и др. В книгата е предложена система за проследяване на постиженията на децата и оценка на степента на достигане на заложените в нормативната уредба очаквани

резултати в началото и края на учебната година. Богатите илюстрации, които съпровождат задачите, провокират любопитството и интереса на децата и насърчават желанието им за участие в музикалните дейности.

Бурдева, Т., Шоселова, М. Моята приказна пътечка към музиката. Познавателна книжка за 3. подготвителна възрастова група в детската градина, 2018, „Булвест 2000“, 26 с. ISBN 978-954-18-1178-8

Познавателната книжка е част от учебния комплект на образователната система „Моите приказни пътечки“. В книжката са включени 26 теми от цялостното тематично съдържание по образователно направление „Музика“. Те са структурирани съобразно заложените в Държавния образователен стандарт ядра: възприемане на музика, възпроизвеждане на музика, елементи на музикалната изразност, музика и игра. Разработена е дидактическа система за формиране на умения за слушане и изпълнение на музика и за свирене на детски музикални инструменти. Темите и познавателните задачи към тях дават възможност на учителя да поставя децата в различни игрови ситуации: „На концерт“, „Малък музикант“, „Певец, музикант, слушател“ и др. Работата с познавателната книжка стимулира уменията за възприемане на програмна инструментална музика: „Музиката и приказките“, „Обичам да слушам музика“ и др. Страниците са богато илюстрирани с рисунки, които улесняват възприемането и осмислянето на музикалните образи от децата.

Бурдева, Т., Шоселова, М. Моята приказна пътечка към музиката. Познавателна книжка за 4. подготвителна възрастова група в детската градина, 2018, „Булвест 2000“, 26 с. ISBN 978-954-18-1184-9

Познавателната книжка е част от учебния комплект на образователната система „Моите приказни пътечки“. Тя е структурирана съобразно компетентностите, които осигуряват успешната подготовка на децата от 4. група за училище. Дидактическата технология е насочена към формиране на умения за възприемане и разпознаване на жанровете марш, валс, право хоро, ръченица. В тази връзка са включени познавателни задачи за възпроизвеждане на метричната пулсация. Картинните изображения визуализират двете основни метрични форми –двувременната и тривременната. В познавателната книжка е поставен и акцент върху формирането на умения за свирене с детските музикални инструменти, предложени са теми и дидактически задачи, които активизират художественото въображение на бъдещите ученици: „Марш и валс“, „Аз танцувам“, „Звукова картина „Дядо Коледа пристига“, „Народни музикални гатанки“, „Песни и пиеси за животни“, „Музиката разказва приказки“ и др.

Бурдева, Т. (2005) Славей, Учебно помагало за подготвителна група в детската градина, 2005г., 24 стр., София, ИК „Гей-Либрис“, ISBN 954-300-060-3

Учебното помагало е предназначено за децата от 4. подготвителна група. Съдържа познавателни задачи, подкрепящи формирането на умения за възприемане и изпълнение на музика. Към всяка музикална творба, от общо 47, има илюстрации, онагледяващи поетичния текст на песните и програмното название на пиесите. Насочващите въпроси имат за цел изграждане на умения за диференцирано възприемане на музикално-изразните средства: определяне на бързо и бавно темпо, силна и тиха динамика, разграничаване на метричната пулсация, характеризиране на настроението и др. Задачите за сравнение на изразните средства между две или повече творби насочва по достъпен начин децата към разбиране на смисловото значение на музикалноизразните средства. Включени са и творчески задачи за рисуване по асоциация – в рисунка децата трябва да пресъздадат впечатленията си, породени от музиката (напр. пиесите «Сънят на бялото гъгъбче», «Северният вятър гони лястовиците» муз. К. Илиев и др.)

Бурдева, Т. Вълшебна пътечка към музиката. Учебно помагало по образователно направление *Музика* за трета подготвителна група в детската градина и училището, 2008, „Булвест 2000“, 8 с. ISBN 978-954-18-0732-3

Помагалото е разработено на основата на специфична авторова концепция, която е насочена към активизиране на музикалния слух като необходимо условие за успешно участие на децата в различните

музикални дейности. В контекста на запознаването с някои основни жанрове са структурирани дидактически задачи за възпроизвеждане на метричната пулсация. Картинните изображения са обмислени така, че посредством визуалното моделиране да се създаде умение за разграничаване на двете основни метрични форми (двувременната и тривременната). Възприемането и възпроизвеждането на метричната пулсация, включително и с детските музикални инструменти, е стъпало към формирането на умения по-нататък, в началното училище, за ударно мерене. Разграничаването по слух на двете метрични форми се подпомага от създаването на двигателни представи за тях чрез илюстрациите, които демонстрират изпълнението на маршови и валсови движения. Запознаването с музикалните инструменти е предвидено да се осъществява включително и чрез задачи за оцветяване, което допълнително стимулира интереса на децата.

Бурдева, Т. Вълшебна пътечка към музиката. Дидактични табла, 2008, „Булвест 2000“, ISBN 978-954-18-0584-8

Помагалото представлява комплект от 11 табла, които имат демонстрационен характер и целят да подпомогнат формирането на интерес към музикалното изкуство и развитието на музикалните способности като необходимо условие за резултатно участие в музикални дейности. Комплектът включва следните табла: *Марш* – чрез

таблото се създава визуална представа за маршови движения и за двувременна метрична пулсация; *Валс* – подпомага формирането на визуална представа за валсови движения и за тривременна метрична пулсация; *Пайдушко хоро* – подпомага създаването на визуална представа за хороводни движения и за отмерване на два неравни удара, съответстващи на двата дяла, в които са групирани метричните времена при размер „пет осми“; *Ръченица* – подпомага формирането на представи за движенията, чрез които се изпълнява българският народен танц ръченица. Тези движения съответстват на трите дяла, в които са групирани метричните времена при размер „седем осми“; *Високи и ниски тонове* – подпомага визуално формирането на представите за разликата във височината на тоновете от висок и нисък регистър, като се съпоставя звучността на цигулка и контрабас; *Цигулка и Контрабас* – чрез тези табла се създава визуална представа за двата инструмента и изразните им възможности в областта на различните музикални жанрове; *Гъдулка, Гайда, Кавал* – представят визуално трите български народни инструмента и онагледяват възможностите им за изпълняване на различни фолклорни музикални жанрове.

КНИГИ ЗА УЧИТЕЛЯ И МЕТОДИЧЕСКИ РЪКОВОДСТВА

Бурдева, Т. Образователно направление „Музика“ (2008), в Книга за учителя за подготвителна група в детската градина и училището, Образователна система *Здравей, училище*, София, Булевард 2000, с. 121-133, ISBN 978-954-18-0579-4

В книгата са дефинирани целите, поставени пред образователно направление *Музика* в 4. подготвителна група и конкретно-практическите задачи, чрез които те се реализират. За да се подпомогне и облекчи работата на музикалния педагог, авторът е разработил примерно разпределение на темите (62 теми) от образователното съдържание, които са структурирани съобразно целите на обучението. Разпределението може да бъде променяно, допълвано, обогатявано и разнообразявано според творческите предпочитания на педагога и индивидуалните предразположения на децата. Систематизирани са очакваните резултати и диагностичните задачи, отразяващи нивото на развитие на музикалния слух и уменията за диференцирано възприемане на елементите на музикалната изразност, нивото на изпълнителските умения (пеење и свирене с детски музикални инструменти), познанията на децата за фолклорните обичаи и др.

Бурдева, Т. (2008) Образователно направление „Музика“. Методически насоки за реализиране на образователното съдържание, в Методическо ръководство за реализиране на образователното съдържание в подготвителна група в детската градина и училището, Образователна система *Здравей, училище*, София, Булевард 2000, с. 518-561, ISBN 978-954-18-0658-6

За реализиране на образователното съдържание и за формиране на готовност у децата от 4. гр. за училище, е необходимо основните акценти в дейността на учителя да бъдат ориентирани към: активизиране на основните музикални способности – ладов и

метроритмичен усет; запознаване с музикалноизразните средства по достъпни и забавни за децата начини; приобщаване към българския музикален фолклор; развитие на слушателски и изпълнителски умения; осъществяване на интегративни връзки с другите образователни направления и др.

В рамките на 62 теми е обхванато образователното съдържание по музика, като за улеснение на учителя са посочени във всяка една ситуация, както произведенията за изпълнение и възприемане, водещата цел, очакваните резултати, така и педагогическата технология, формите, методите и средствата за постигането им. Примерни теми: „Бавно и бързо в музиката“, „Музикални инструменти. Цигулка и контрабас“, „За кого свири цигуларят“, „За кого свири контрабасистът“, „Сънят на бялото гълъбче“, „На седем години съм вече и аз“, „Сбогом, детски дом“ и др. Пряко свързани с музикалните творби от звуковите носители (два компактдиска с общо 86 произведения) са демонстративните табла за групово работа с картинни илюстрации за онагледяване на образователното съдържание. Учителят получава указания за използване на таблата, които подпомагат децата при определяне на метрична пулсация, основни музикални жанрове, разпознаване на различни музикални инструменти и тембри, сравняване на ниски и високи тонове, визуализиране на посоката на мелодическото движение и др.

Бурдева, Т. Образователно направление „Музика“ (2009), в Книга за учителя за първа група на детската градина, Образователна система *Приказни пътечки*, София, Булвест 2000, с.112-122, ISBN 978-954-18-0709-5

В книгата е предложено примерно разпределение на тематичното съдържание на направление *Музика* по месеци и седмици (35 теми). Посочени са интегративните връзки с другите направления и е разработена диагностична процедура за оценяване на постиженията на децата в края на годината.

Бурдева, Т. (2009) Образователно направление „Музика“. Методически насоки за реализиране на образователното съдържание (2009), в Методическо ръководство за реализиране на образователното съдържание в първа група на детската градина, Образователна система *Приказни пътечки*, София, Булвест 2000, с. 220-236, ISBN 978-954-18-0712-5

Методическите насоки представят вижданията на автора за обучението по музика на децата от 1. гр. на детската градина, които имат беден музикално-слухов опит и все още неукрепнал гласово-певчески апарат. Образователното съдържание е обхванато в 35 теми, като са предложени игрови педагогически технологии за начално формиране на изпълнителски и слушателски умения. Методическите разработки на отделните ситуации насочват учителя как да използва комплекта материали по направление *Музика* за 1. гр., който включва: комплект работни листове за децата, дидактични табла и звуконосител (CD). Специално подбран от автора е музикалният репертоар за най-малките - 15 песни, 12 синбека и 18 инструментални пиеси, за усвояването на които учителите получават методически указания.

Бурдева, Т. Образователно направление „Музика“ (2009), в Книга за учителя за втора група на детската градина, София, Образователна система *Приказни пътечки*, Булвест 2000, с. 122-136, ISBN 978-954-18-0710-1

Книгата предлага на учителя кратка характеристика на образователния модел за направление *Музика*, както и примерно разпределение на тематичното съдържание на направлението по месеци, седмици и видове ситуации (70 теми). Разработените диагностични процедури за оценяване на постиженията на децата дават указания за: време на провеждане, необходими материали за провеждане, общи инструкции, критерии и показатели, ключ за верните отговори.

Бурдева, Т. (2009) Образователно направление „Музика“. Методически насоки за реализиране на образователното съдържание, в Методическо ръководство за реализиране на образователното съдържание във втора група на детската градина, Образователна система *Приказни пътечки*, София, Булвест 2000, с. 260-301, ISBN 978-954-18-0712-5

В методическото ръководство са предложени 70 разработки на ситуации по музика за 2. гр. на детската градина. За всяка ситуация авторът е подбрал подходящ музикален материал, който съдейства за разгръщане на интереса и желанието на децата за общуване с музиката (звуконосител, който съдържа цялата необходима за онагледяване на образователното съдържание музика – 31 песни, 11 синбека, 6 инструментални пиеси.). За достъпно и интересно овладяване на практически умения е използвана богата гама от методи и средства: беседа, наблюдение, изпълнение на движения, илюстриращи текста на песните, слухов анализ, вербално определяне на характера на музиката, рисуване по асоциации, породени от музиката и др. В разработките на ситуациите е включен подходящ текстов материал (разкази, приказки, стихове, гатанки), както и музикално-дидактични игри, звукови картини, дидактични упражнения и др.

Бурдева, Т. Образователно направление „Музика“ (2009), в Книга за учителя за трета група на детската градина, Образователна система *Приказни пътечки*, София, Булвест 2000, с. 153-166, ISBN 978-954-18-0711-8

Книгата рамкира основните цели на обучението по музика в 3. гр. и задачите, в които се проектират очакваните резултати. Усвояването на образователното съдържание е предвидено да се осъществи в 70 теми, които са разпределени по месеци и седмици. Предложените диагностични задачи са конкретизирани, за да може да се улесни анализа на резултатите и ако е необходимо, да се коригира организацията на педагогическото взаимодействие.

Бурдева, Т. (2009) Образователно направление „Музика“. Методически насоки за реализиране на образователното съдържание, в Методическо ръководство за реализиране на образователното съдържание в трета група на детската градина, Образователна система *Приказни пътечки*, София, Булвест 2000, с.281-316, ISBN 978-954-18-0714-9

Разработките на 70 ситуации представляват указание за учителя как да мотивира децата за овладяване на образователното съдържание, което в 3. гр. е насочено към: развиване на слуховите представи за тембъра на някои класически и народни инструменти, за темпото и динамиката като музикално-изразни средства; приобщаване към българския музикален фолклор; ориентиране към социалното предназначение на музиката. Методическите насоки дават указания за усвояване на музикалния репертоар за изпълнение, включващ авторски и народни песни, разнообразни по настроение, интонационен стил, метроритмичен и ладов строеж. Подбраният музикален материал е съобразен с детската душевност, като едновременно с това е подходящ за организиране на празници и тържества в детската градина. Той включва атрактивни, занимателни и достъпни като текст и музика песни. За възприемане са предложени както вокални, така и разнообразни жанрови и програмни пиеси, близки до детското светоусещане. Предложената от автора педагогическа технология при разработването на образователното съдържание включва система от методи, които дават практическа възможност по най-достъпния начин децата да бъдат въведени в прекрасния свят на музиката.

Бурдева, Т., Шоселова, М. (2018) Образователно направление „МУЗИКА“. Същностна характеристика на обучението, в Книга за учителя за 4. подготвителна група в детската градина и училището, Образователна система *Моите приказни пътечки*, издателство „Булвест 2000“, с.94-с.107, ISBN 978-954-18-1346-1

Книгата представя четвърта част на програмната система *Моите приказни пътечки*. Учителят на 4. подготвителна група трябва да проектира оптимални условия за развитието на децата и подготовката им за училище. Програмната система *Моите приказни пътечки*, се опира на достиженията на предхождащите я програмни системи *Приказни пътечки* и *Здравей, училище*, като се съобразява изцяло с новите нормативни изисквания на приетия *Държавен образователен стандарт* за предучилищно образование (2016 г.). Книгата е инструмент за учителя в осъществяването на образователния процес, който да гарантира постигането от децата на очакваните резултати в края на детската градина и ефективната им подготовка за училище. Направено е тематично разпределение на всички педагогически ситуации, които са разпределени на две групи: основни педагогически ситуации (72 на брой) и основни допълващи педагогически ситуации (18 на брой). Последните имат за цел обобщаване, затвърждаване и разширяване на уменията на децата предимно в игрова форма и се провеждат в следобедния режим. Предложени са процедури за проследяване на постиженията на децата в началото и края на учебната година по критерии, съответстващи на образователните ядра.

Бурдева, Т., М. Шоселова (2018) Образователно направление „МУЗИКА“. Насоки за проектиране на основните педагогически ситуации, в Методическо ръководство за реализиране на образователното съдържание в 4. подготвителна група в детската градина и училището, Образователна система *Моите приказни пътечки*, издателство „Булвест 2000“, с.450-516, ISBN 978-954-18-1364-5

Методическото ръководство предлага примерни разработки на всички педагогически ситуации (общо 90 на брой). Структурата на всяка ситуация включва: водещи цели, очаквани резултати, за достигането на които се работи в конкретната тема, педагогическа технология, чрез която се реализира темата, музикален репертоар за изпълнение и възприемане, музикални игри. Музикалният материал е много богат и много добре подбран и обмислен съобразно психическото развитие на детето (общо 83 творби). Включените инструментални пиеси са от типа обобщена програмност, в основата на чийто художествен замисъл лежат известни приказки. Това са инструментални миниатюри със звукоизобразителен характер, чиито музикални образи се изграждат върху кратко програмно заглавие и сюжет по мотиви от познати приказки: напр. клавирните пиеси „Червената шапчица и Сивия вълк“ от Г. Левкодимов, „Принцесата и граховото зърно“ от С. Борткиевич и др. Именно такъв род музикални произведения стоят в основата на теми като „Приказките и музиката“, „Музиката може да разказва приказки“ и др. При планирането на дейностите се осигурява запознаване с националните ценности и традиции с цел съхраняване и утвърждаване на националната идентичност. Примерни теми: „Васил Левски“, „Трети март“, „Лазаровден“, „Цветница“, „Народни музикални гатанки“, „Ден на славянската писменост“ и др.

Бурдева, Т., Шоселова, М. (2018) Образователно направление „МУЗИКА“. Същностна характеристика на обучението, в Книга за учителя за 3. подготвителна група в детската градина и училището, Образователна система *Моите приказни пътечки*, издателство „Булвест 2000“, с.86-с.98, ISBN 978-954-18-1345-4

В книгата е направена същностна характеристика на обучението по музика в 3. група. Посочени са целите на обучението съобразно новите нормативни изисквания на приетия Държавен образователен стандарт за предучилищно образование (2016 г.). Описани са очакваните резултати от дейността на детето, което в края на периода трябва: да умее да възприема музика с поставени конкретни задачи; да диференцира изразните средства – да определя темпото (бързо и бавно), да различава високи и ниски тонове, да разпознава музикални тембри; да импровизира танцови стъпки и движения на маршова, валсова, хороводна музика и др. Предложеното примерно разпределение на всичките 90 теми в значителна степен улеснява и организира дейността на учителя по музика. В разпределението са ясно открити темите (под наслов „Знам и мога“), чрез които се проследяват постиженията и уменията на децата в началото и края на учебната година.

Бурдева, Т., М. Шоселова (2018) Образователно направление „МУЗИКА“. Насоки за проектиране на основните педагогически ситуации, в Методическо ръководство за реализиране на образователното съдържание в 3. подготвителна група в детската градина и училището, София, Образователна система *Моите приказни пътечки*, издателство „Булвест 2000“, с.319-376, ISBN 978-954-18-1393-5

Книгата предоставя на учителите методически указания за това как да формират у децата слушателски и изпълнителски умения, как да ги мотивират да слушат с внимание инструментална музика, как да пеят песните, като преживяват тяхното емоционално съдържание, как да „украсят“ песните, като ги съпровождат с детските музикални инструменти и мн. др. В рамките на 90 ситуации (72 основни педагогически ситуации и 18 основни допълващи педагогически ситуации) е разработено учебното

съдържание. Темите са интересни, провокиращи детското любопитство и интерес: «Обичам да пея и да играя», «Песните, които най-много обичам», «Как се танцува валс», «Избери подходящи движения според музиката», «Музикални гатанки», «Музикални картини», «Звукова картина *Зима*», «Слушам музика и рисувам», «Чуй моята мелодия» и мн. др. За всяка ситуация са посочени конкретни музикални произведения за пеене и слушане, събрани в два компактдиска (общо 75 творби).

Бурдева, Т., Шоселова, М. (2018) Образователно направление „МУЗИКА“. Същностна характеристика на обучението, в Книга за учителя за 2. група в детската градина, Образователна система *Моите приказни пътечки*, издателство „Булвест 2000“, с.94-с.107, ISBN 978-954-18-1479-6

Музикалният опит на децата от втора възрастова група се основава на формираните в първа възрастова група първоначални умения за възприемане и изпълнение на музика. Срещите на децата с музиката имат голямо значение за разширяването на социалния им опит и за обогатяването на познавателните им възможности за възприемане и осмисляне на заобикалящата ги действителност и нейните визуални и звукови характеристики. Книгата ориентира учителя в целите и задачите на обучението във 2. възрастова група и обобщава резултатите, които трябва да се постигнат в края на учебната година – детето трябва: да характеризира звученето на музика, като използва едно-две определения, да разпознава слухово и визуално определени класически и български народни инструменти (пиано, цигулка, кавал и др.), да пресъздава настроението на музикалните творби с подходящи движения, отразяващи общото настроение на музиката и др. В помощ на учителя е направено разпределение на всички те 90 теми за учебната година. Посочени са критериите и показателите за входящ и изходящ мониторинг, както и конкретните задачи, чрез които той се реализира.

Бурдева, Т., М. Шоселова (2018) Образователно направление „МУЗИКА“. Насоки за проектиране на основните педагогически ситуации, в Методическо ръководство за реализиране на образователното съдържание във 2. група в детската градина, Образователна система *Моите приказни пътечки*, издателство „Булвест 2000“, ISBN 978-954-18-1480-2

Книгата е съставена от методически разработки на всички теми от учебното съдържание (72 основни педагогически ситуации и 18 основни допълващи педагогически ситуации). Учителят получава насочващи указания как да проведе всяка една ситуация, като е конкретизиран и музикалният репертоар за възприемане и изпълнение във всяка една ситуация. Посочени са интересни подвижни и дидактични игри: „Кълвач“, „Познай по мелодията“, „Малки музиканти“, „Гъбки“, „Гатанки с песни“, „Избери име“, „На театър“ и др. Темите на ситуациите са интересни и занимателни: „Приказка, разказана с песен“, „Музиката е различна“, „Музика за танци“, „Какво може пианото“, „Високи и ниски тонове“, „Писмо от Дядо Коледа“, „На концерт сме. Да слушаме!“, „Горска дискотека“, „Музиката и животните“, „Бързо и бавно в музиката“ и мн. др. Включени са интригуващи детски песни и инструментални пиеси, с конкретни методически указания за тяхното усвояване (два диска с общо 69 творби).

Бурдева, Т., Шоселова, М. (2018) Образователно направление „МУЗИКА“. Същностна характеристика на обучението, в Книга за учителя за 1. група в детската градина, Образователна система *Моите приказни пътечки*, издателство „Булвест 2000“, с.94-с.107, ISBN 978-954-18-1468-0

Общуването с музиката на децата от 1. гр. предполага създаване на първоначални музикално-слухови представи за компонентите на музикалния език, като се полагат основите на уменията за участие в различните музикални дейности. Систематизирането на тематичното съдържание за 1.гр. е извършено на основата на идеята, че обучението по музика е неразделна част от цялостното личностно развитие на детето, като са отчетени физическите, емоционалните, интелектуалните възможности на 3-годишните деца. Тематичното разпределение включва 72 основни педагогически ситуации и 18 основни допълващи педагогически ситуации, в които ключово значение има играта. Книгата запознава учителя с диагностичните процедури, които се извършват в началото и края на учебната година.

Бурдева, Т., М. Шоселова (2018) Образователно направление „МУЗИКА“. Насоки за проектиране на основните педагогически ситуации, в Методическо ръководство за реализиране на образователното съдържание в 1. група в детската градина, Образователна система *Моите приказни пътечки*, издателство „Булвест 2000“, ISBN 978-954-18-1469-7

Методическото ръководство предлага идеи и варианти на примерни разработки на всички педагогически ситуации (90 на брой). В предложенията за организацията и провеждането на всяка една ситуация съществено значение имат музикалните игри. Примерни теми: „Тръгвам на градина“, „В детската градина с песни и игри“, „Пея и показвам“, „Крачета и ръчички“, „Тъжната и веселата кукувичка“, „Да приспим куклите с песен“, „Музикално кръгче“, „Бързото конче, бавният ежко“, „Малките джуджета“, „Музикален зоопарк“, „Къщичка за Мечо“ и мн. др. Движенията с музика допринасят за развитие на музикалните способности и за разбиране на смисловото значение на музикално-изразните средства. Музикално-ритмичните движения са моделен образ на метроритъма, който е един от компонентите на музикалния език. Изпълнението на ритмични движения съдейства за емоционалното преживяване на музикалния метроритъм. Предложени са музикални игри, в които пресъздаването на сюжета посредством разнообразни основни движения (ходене, бягане, подскачане) и имитационни действия увлича непосредствено децата в преживяване на съдържанието и характера на музиката. Дават се конкретни насоки за усвояване на музикалните произведения, събрани в един компактдиск (общо 52 творби).

Бурдева, Т. (2004) Направление „Музика“, в Книга за учителя за подготвителна група в детската градина, ИК „Гей-Либрис“, с. 111-125, ISBN 954-300-049-2

Изграждането на музикална култура е продължителен процес, чиито основи се полагат в предучилищна възраст. При подготовката на децата за училище музикалните дейности оказват съществено въздействие върху формирането на детската личност, тъй като чрез тях детето развива потребностите си от себеизразяване. В книгата е предложено примерно разпределение на образователното съдържание по музика, като за всяка тема е конкретизиран музикалният репертоар и са посочени задачите, свързани с неговото усвояване. Дадени са насоки за работа с учебното помагало „Славей“ при провеждането на музикалните дейности с шестгодишните деца, най-вече от гледна

точка на значението, което има играта за осъществяване на по-плавен преход и адаптация към учебно-образователните изисквания по музика за първи клас.

Дата: 17. 07. 2020

Изготвил: доц. д-р Таня Бурдева